

גיליון מיוחד לכבוד טקס הנחת אבן הפינה למרכז המחקר המשותף בערבה

המפיק שוקי וייס מסיף את גדר הגבול לקראת הטקס

דבר ראש המועצה

תושבים יקרים

גיליון מיוחד זה מוקדש רובו ככולו לעניין ה-BTR מרכז הלימודים והמחקר שיוקם באזור שמורת שיזף על הגבול בינינו לבין ירדן. מצאתי לנכון להוציא עלון מיוחד זה על מנת ליידע אתכם התושבים במתרחש, לאור חשיפת המיזם לתקשורת והפרסום הבינלאומי המתלווה לפרוייקט, ערב טקס הנחת אבן הפינה שיתקיים בשבוע הבא. השיחות להקמת המרכז התנהלו

בפורומים שונים, במדינות שונות במשך ארבע השנים האחרונות בחשאי רבה. זאת, מתוך כיבוד הרצון והבנת הצרכים והמגבלות של שותפינו לפרוייקט. נושאי תפקידים ביישובים במועצה ובחברה לפיתוח היו בסוד העניין, מעטים ידעו את התמונה כולה. אני מקווה שהגיליון יציג את המידע וישקף את תמונתו השלמה של הפרוייקט במלוא צבעיה. בשבוע הבא כאמור יתקיים טקס הנחת אבן הפינה בערבה. את האירוע מנהלת הקרן בארה"ב באמצעות חברת הפקות

מהשורה הראשונה בארץ, והיא מסתייעת לשם כך גם במועצה. הטקס יתקיים בנור כחות אורחים רמי דרג מארצות הברית, מישראל ומירדן במתכונת מצומצמת גם מטעמים של ביטחון. מאחר והשותפות בפרוייקט מבוססת על שיוויון וחדדיות, יהיה מספר המוזמנים מהצד הישראלי תואם למספר האורחים הירדנים. כך, למרות רצוני העז ודרישתי מהמארגנים לשיתוף כל התושבים בטקס, ניאלץ להסתפק במספר משתתפים ייצוגי של כמה עשרות בלבד. אני מקווה כי

תרגישו חלק מהדבר, גם אם לא תוכלו להשתתף בטקס זה, ובטוחה אני כי נמצא בעתיד את ההזדמנות להציג את הפרוייקט לכל תושבי הערבה. בהזדמנות זו ברצוני להודות לחברים ולפעילים שנטלו חלק בהחלטות, בל"בטים, ו"בדחיפת" הפרוייקט עד הגעתו לנקודה משמעותית זו.

שלכם
לילך מורגן,
ראש המועצה

לילך מורגן

אני מאמינה שדברים גדולים מתחילים מחזון, חזון מטבעו מתממש רק לאחר שנים. אנו כאנשים מעשיים הרגילים לשתול ולקטוף בפרק זמן מוגדר וידוע מראש, מתקשים לקבל משהו כל כך מופשט כמו "חזון".

בשעה טובה יוצא פרויקט ה-BTR לדרך לאחר חבלי לידה קשים. מדובר בפרויקט הטומן בחובו חזון ענק! ומי שהגה אותו "סובל" מגאונות או משהו הקרוב לכך.

שתי אוניברסיטאות מהמובילות בארה"ב, סטנפורד וקורנל, חברו יחד ומקימות על הגבול באזור הערבה - בין עין יהב לחצבה - שלוחה אוניברסיטאית משותפת ומרכז מחקר, לראשונה בתולדותיהן. שתי אוניברסיטאות מצוינות אלה מבוקשות במיוחד, ובהתאם לכך גם רמת הסטודנטים והחוקרים.

השאירה ללמוד במוסד אקדמי שכזה תניע רבים מכל העולם ובעיקר מהמזרח התיכון לבוא ללמוד, לפעול ולחיות באזור. שת"פ וחזון השלום בין המדינות מניע חוקרים ומדענים מהשורה הראשונה להתעניין באפשרות להגיע ולפעול באזור.

הקמת "ספריית החיים" (הטרנד העולמי בכל מוסדות המדע) במסגרת המרכז, תספק מחקרים שימשכו לאורך שנים רבות, מחקרים המקפלים בתוכם אפשרות לפיתוח כלכלי נרחב בתחומי התרופות והחקלאות. כאן גם נקודת ההשקה והאפשרות לשילוב עם המו"פ החקלאי והמו"פ האקולוגי הקיימים באזור ולמינוף הפוטנציאל הגלום בהם. הפוטנציאל המונח לפיתוחו באפשרותו להניע "תנועה" גדולה בתחום המחקר והפיתוח האקדמי, העסקי, והמסחרי, בסדר גודל אדיר. אם יתווסף לכך כמתוכנן, "מתחם תעשייתי צמוד" שיישם את ממצאי המחקרים שיעשו באזור, הרי שניתן יהיה לקבל קומפלקס שלם שהוא גדול אפילו על המזרח התיכון.

אני מלווה את רעיון פרויקט ה-BTR מיום המצאתו. כגזבר המועצה הייטת בין הדוחפים להתקשרות עם מתי כוכבי - האיש העומד והדוחף מאחורי הפרוייקט - להקמתו של מיזם שכזה, למרות המצוקות התקציביות. בזמנו כאשר קודמי בתפקיד, שי בן אליהו, הביא את הרעיון בפני מליאת המועצה, לא ידעה המליאה כיצד לעכל את ההצעה. אני סברתי שאם יש סיכוי - ולו הקטן ביותר - שהדבר יביא לפיתוח האזור ולשינוי, צריך לקיימו למרות המחיר.

הקושי שלי בהמשך הפרוייקט נבע בעיקר מההווייה הפוליטית בארץ (האינתיפאדה) שגימדה כל סיכוי לקידום מידי שלו. נוסף לכך, רוב הפעילים לא האמינו שניתן לקדם את הפרוייקט וההבטחות הטמונות בו בפרק זמן נראה לעין, וחשבו כי עדיף להשקיע את המשאבים בפרוייקטים מידיים אחרים, ולא להמשיך ולחכות עד להבשלת התנאים. לתמונה נכנסו גם אמוציות אישיות שונות, שהובילו אנשים להנמיך ציפיות מהפרוייקט ולא להאמין בו.

כאשר מגיעים לנקודת הכרעה על פרויקט - טקס הנחת אבן פינה - קיימת תחושה שאם כל הצדדים מעוניינים ומסכימים, נדרש אפוא הביצוע בלבד. לא כך היא! גם במצב בו כולם מתאווים להקים את הפרוייקט וכולם מאמינים בו, קיימים עדיין כוחות "חיצוניים" המשפיעים על קצב ההתקדמות והיכולת לקיימו.

במילים אחרות, בניגוד לפרוייקטים אחרים בהם דרושה רק החלטת מנהלים על ביצוע, כאן הרגישות לתמורות בסביבה אבסולוטית. כל פעולה, כל מילה הנאמרת ע"י גורם ממשלתי (שאינו לך שליטה או קשר אליו) משפיעה על התקדמותו בפרוייקט. עד שלעתים התקדמו צעד קדימה ונסוגנו שניים לאחור בפרק זמן קצר ביותר.

עובדה בולטת וייחודית הקשורה לפרוייקט הזה היא גרעין התמיכה. היה וישנו גרעין תומכים רחב ורציני של אנשי עסקים אמריקאיים וישראלים, מהשורה הראשונה, המלווה אותו בציביות ראויה להערכה לאורך כל השנים.

החזון נשאר בגדר הבטחה שיש וניתן לממשה, וטקס הנחת אבן הפינה שיתקיים בימים הקרובים הוא שלב נוסף המקרב אותנו ליישומו, אחרי הכנת תכניות לימוד, תכנית בנייה, הסכמי ביטחון וחוק, ועוד. אולם הדבר המשמעותי ביותר היום היא היכולת שלנו לחשוף את הפרוייקט בהסכמת שתי המדינות ללא חשש להכשלתו.

קצב הפיתוח קשור בהמשך גיוס הכספים משימה שהוטלה על כתפיו של מתי כוכבי ושותפים אחרים, כך שאם הכל ילך למישרין נוכל להמשיך את הקמת הפרוייקט ללא עיכובים, זה הדבר לו אני מייחלת ומחזיקה אצבעות. שיהיה לכולנו בהצלחה.

לילך מורגן עם דני אילון וצוב גולדברג בישיבה בינלאומית הראשונה בניו יורק

תמונת משותפת בארמון המלך, מאי 2002: מימין למעלה: יוסי מימן, עבדאללה מלך ירדן, לילך מורגן, איתן רפ, שי בן אליהו, יאיר כהן, מיכאל שטראוס, מתי כוכבי, דב לאוטמן, עמוס גלעד, עודד טירה, איתן בן אליהו, אילן חת, אלישע ינאי, שמואל דנקנר ואהוד יערי

אי של

עליות וירידות רבות ליוו את פרויקט ה-BTR, מרכז מחקר ראשון מסוגו בגבול ישראל-ירדן, מהימים של אופורית הסכם השלום עם ירדן ועד לימי האינתיפאדה הקשים. השבוע לאחר עיכובים רבים תונח אבן הפינה בטקס מיוחד. לראשונה מספרים העומדים מאחורי הפרוייקט את סיפורו

כלכלית בממשלה".

כמו שקורה לא אחת, עד להחלטה על הקמת מרכז המחקר האקדמי הועלו רעיונות רבים שנדחו מסיבות כלכליות וביורוקרטיות. אחד מהם היה רעיון הקמתה של אוניברסיטה חדשה שתוקם מכספי תורמים פרטיים ובלא סיוע ממשלתי. הרעיון נפל לבסוף, בשל העלות הגבוהה הכרוכה בהקמת הפרוייקט, והצורך בהכרה של המועצה להשכלה גבוהה.

גם הרעיון שהפרוייקט יהיה פרי עבודה משותפת של האוניברסיטאות בישראל ובירדן נפל במהרה, בשל התנגדות הממשל האקדמי בירדן לשלום עם ישראל. הפתרון היה להסתייע בצד שלישי: כמה אוניברסיטאות בארה"ב שיסייעו בהקמת הפרוייקט וידאו בו שלוחה. הבחירה נפלה לבסוף על אוניברסיטאות סטנפורד וקורנל, שתיים מה אוניברסיטאות המובילות בארה"ב, ששמחו לקחת חלק בפרוייקט.

דבר נוסף שעמד במחלוקת היה האתר שבו יקום מרכז המחקר. בתחילה הועלתה הצעה כי המרכז ייבנה במובלעת צופר על אדמות שהוכרו כאדמות בעלות ירדן, אך נשאר בידו ישראל, על פי הסכם השלום. הירדנים התנגדו לכך בתוקף, בשל חששם מביקורת בעולם הערבי. יועצו של המלך, סמיר בטיחי, הציע כחלופה שהאתר יוקם משני עברי הגבול, וכך ימומש באופן סמלי חזון השלום. הצד הישראלי אימץ את ההצעה, ולבסוף הוחלט כי ייבנה באזור שיזף.

לדברי בן אליהו, למיזם היו כמה מטרות מרכזיות: יצירת יחסים אישיים וחברויות בין הסטודנטים מישראל וירדן, יוקרה אקדמית שתיתן למרכז המחקר כפועל יוצא מחסותן של שתי האוניברסיטאות הבכירות, הכנסות כלכליות בזכות המחקרים במרכז, ויצירת גשוג כלכלי באזור על כל ענפיו השונים.

שאלה נוספת שעמדה על הפרק הייתה לגבי התכנים שייחקרו במרכז המחקר החדש. הרעיון המרכזי שאמור ללוות את מרכז המחקר לכשיקום הוא הקמת "ספריית החיים" שבה ירוכזו מחקרים חדשים בתחום מדעי החיים והטבע. גם הצעת מחקר חדשה כבר גובשה: בדיקת הי שרדותם של בעלי חיים וצמחים בתנאי אקלים מדבריים קשים.

משגובש הרעיון היה צורך באיש בעל יוזמה שידחף את מיזם ה-BTR ויהפוך אותו לבר מיומש. הסוכנות היהודית

השבוע תונח אבן הפינה למרכז המחקר האקדמי שעל גבול ישראל-ירדן, ה-BTR (Bridging the Rift) בטקס שבו ישתתפו נציגים מישראל, ירדן וארה"ב. מדובר בפרוייקט יוצא דופן, בו לראשונה יקום מרכז מחקר משני עברי גבול של שתי מדינות שעד לפני עשר שנים לא קיימו ביניהן יחסים רשמיים. בפרוייקט משתתפות שתיים מהאוניברסיטאות המובילות בארה"ב, סטנפורד וקורנל, שהחליטו להקים במקום שלוחה משותפת. בפרוייקט ילמדו עם השלמת מרכז המחקר, סטודנטים לתואר שני ושלישי מישראל, ירדן, ארה"ב ומדינות נוספות. בערבה התיכונה מקווים כי הפרוייקט יביא לפיתוח האזור כולו, ויהפוך סמל דוגמא לשלום.

היום כשבניית מרכז המחקר נכנסת לשלב המעשי, קשה להאמין שרק לפני שנה נתפס הפרוייקט כחלום רחוק.

תקופת האופוריה - הסכם השלום עם ירדן

המהלך להקמת המיזם החל מעט לאחר חתימת הסכם השלום בין ישראל וירדן, תקופה בה שררה אופטימיות רבה באשר לסיכויים להגיע להסכם שלום כולל עם מדינות ערב. הסכם אוסלו בין ישראל לפלסטינים נחתם שנה קודם לכן, ובין ישראל וסוריה, השכנה מצפון, התקיים משא ומתן במטרה להביא להסכם שלום מלא בין השתיים. הסכם השלום עם ירדן באוקטובר 1994 יצר הסכמה ציבורית רחבה. הוא התקבל בתמיכה רחבה מצד כל סיעות הכנסת, וחוסייין, מלך ירדן, היה לאיש נערץ בכל בית בישראל. באופוריה ששררה אז, טבעי היה שהערבה התיכונה, השוכנת לאורך הגבול עם ירדן, תהיה הראשונה להעביר את הסכם השלום לפסים של שלום מוחשי, שלום שבו מתקיים שיתוף פעולה יומיומי בין אנשים משני צדי הגבול.

מי שהחל בהנעת המיזם היה ראש המועצה לשעבר, שי בן אליהו, שיצר קשרים עם אישים בממשל הירדני במהלך המו"מ לשלום עם ירדן. הקשר האישי עמם יצר בו את הרעיון ליזום פרויקטים משותפים עם ירדן, ולהביא לביסוס הערבה כאזור בעל חשיבות לאומית. "אחת הבעיות העיקריות שלנו היא שממשלות ישראל לא שמות אותנו בסדר העדיפויות שלהן, וכוחות השוק לא יבואו לכאן, מבלי שיהיה להן אינטרס כלכלי בכך. לכן הבנתי שיש למצוא כיוונים חדשים שיישמו אותנו על המפה הלאומית מצד אחד, ומצד שני שזה ייעשה מבלי שנהיה תלויים

הכנות משותפות לקראת הטקס

סיכויים

ההקרן הקיימת אליהן פנתה מועצת הערבה התיכונה על מנת להשיג תמיכה לא נלהבו מהרעיון, והחליטו שלא להיות מעורבות בו. לכן הוחלט על הקמת קרן תורמים בארה"ב שתיקרא "הקרן לפיתוח המדבר וחידוק השלום" שתאסוף כספים מתורמים פרטיים שונים. האיש שנבחר לעמוד בראש הפרויקט בארה"ב היה מתי כוכבי, בעבר איש הקרן הקיימת, שנלהב מרעיון מיזם ה-BTR, גייס תורמים רבים, יצר קשרים עם אישים בארמון המלוכה הירדני, ושקד במשך כל התקופה על הבאת מיזם ה-BTR לסימומו המוצלח.

תקופת המבוי הסתום - האינתיפאדה

כידוע, האופוריה שהייתה בראשית שנות התשעים סביב הסיכוי ליצור מזרח תיכון חדש התחלפה בשלב מסוים ברוח חדשה: רוח של מבוי סתום ביחסים עם הפלסטינים, ומעבר מיחסים חמים ליחסים פושרים עם הצד הירדני. המבוי הסתום בתהליך השלום עם הפלסטינים הביא לבסוף לפרוץ האינתיפאדה בספטמבר 2000, ולחששות כי פרויקטים שונים עם ירדן, ובכלל זה פרויקט ה-BTR יתבטלו כליל. למרבה האירוניה עמד הפרויקט בסכנה דווקא כשלאחר שנים רבות של מגעים ושיחות בין הצדדים על הקמתו נחתם סוף סוף הסכם שיתוף הפעולה בין שתי הממשלות בשבועות הראשונים של האינתיפאדה, בראשית אוקטובר 2000. על ההסכם חתמו שר החינוך הירדני, חאלד טוקאן, ושר החוץ הישראלי, שלמה בן עמי.

הרוח הרעה שנשבה ביחסי ישראל והפלסטינים פעלה גם במישור הישראלי-ירדני. מיד לאחר החתימה על ההסכם, הוקפא הפרויקט ונעצר כליל. מתי כוכבי החליט להזיז בשלב ראשון את הכסף לתורמים, אך הקרן המשיכה בפעילותה, למקרה שבו תחול התפתחות חיובית בתהליך השלום. שי בן אליהו החליט, על אף הקולות השונים שקראו לו לעזוב את הפרויקט, להמשיך בו, גם אם הסיכויים למימושו באותה נקודה נראו נמוכים.

יאיר כהן, ששימש כיועץ חקלאי בירדן מטעם משרד החוץ ולקח חלק פעיל בפרויקט, מספר כי הירדנים נקרעו בין רצונם להקים פרויקטים משותפים עם ישראל לבין החשש מביקורת מצד העולם הערבי. "המלך עבדאללה אהב מאוד את הפרויקט ורצה בו מאוד. אבל האינתיפאדה עצרה את המשך שיתוף הפעולה. בשלב מסוים הירדנים הבינו כי האינטרס שלהם הוא להמשיך בו למרות האינתיפאדה, וכך באמת היה. המלך גם החליט לקחת את כל המיזם תחת חסותו, ואז העסק החל לצבור תאוצה".

במהלך שנת 2002 כשמיזם ה-BTR צבר תנופה מחודשת, בוצעו חילופים בראשות המועצה. לילך מורגן, עד אז גזברית המועצה, נבחרה לעמוד בראשה, והחליטה להמשיך ולקדם את הפרויקט. "אני תמכתי בפרויקט הזה מיזם המצאתי" - מספרת מורגן - "כגזברית המועצה הייתי בין הדוחפים לקיומו, חרף המצוקה התקציבית. כשהרעיון עלה לראשונה במועצה, רבים לא ידעו כיצד לאכול אותו. אני סברתי שאם יש סיכוי ולו הקטן ביותר כי הדבר יביא

לפיתוח האזור ולשינוי צריך לקיימו. כשנכנסתי לראשות המועצה החלטתי להמשיך בפרויקט לתקופה מוגדרת למרות הלבטים".

אופטימיות זהירה - חידוש הפרויקט בצל האינתיפאדה

נקודת מפנה חיובית בהשבת הפרויקט למסלולו הייתה ביקורה של משלחת ישראלית בארמון המלך עבדאללה על פי הזמנתו במהלך מאי 2002. באירוע השתתפו אנשי "ועדת ירדן" שהוקמה במועצה שכללה את לילך מורגן, שי בן אליהו ויאיר כהן, וכן אנשי עסקים בכירים מ ישראל שהביעו התלהבות מהפרויקט ורצו לסייע במימושו, ובהם שמואל דנקנר, יוסי מימן, מיכאל שטראוס, איתן בן אליהו ועמוס גלעד. זריקת עידוד חיובית הגיעה גם מצד השר לפיתוח אזורי, רוני מילוא, שלכל אורך כהונתו בתפקיד דחף ליישומו של הפרויקט.

התנופה שיצר חידוש הפרויקט הביאה להקמת ועדות שבהן השתתפו נציגי משרדים ממשלתיים שונים ויועצים משפטיים שבחנו סוגיות משפטיות שעיקרן סביב שאלת החלת החוק על הבאים במקום שחצו בשטח ריבוני אחד וחצו בשטח ריבוני אחר. לדברי שי בן אליהו, הפתיחו הירדנים בפתיחותם, כשביקשו להגדיר את מרכז המחקר כאזור חינוך חופשי. ועדות נוספות שהתכנסו במקביל עסקו ביצירת הסכמות בתחום הסדרי הביטחון, הנושאים האקדמיים שייחקרו במרכז, תכנון הפרויקט, ואף הוקמה ועדה שדנה בטקס הנחת אבן הפינה.

כשהושגו ההסכמות בין הצדדים, נותר רק להחליט על מועד הנחת אבן הפינה, שכאמור יחול השבוע, כשלאחריו תתחיל עבודת בנייה ממושכת של המרכז.

ציפיות ותקוות לעתיד

לדברי ראש המועצה, לילך מורגן, טומן בחובו הפרויקט חזון עצום. "לראשונה בתולדותיהן שתי אוניברסיטאות מהמובילות בארה"ב, סטנפורד וקורנל, חוברות יחד ומקימות בערבה שלוחה אוניברסיטאית ומרכז מחקר חדש. השאיפה ללמוד במוסד אקדמי כזה תניע רבים מכל העולם, ובעיקר מהמזרח התיכון, לבוא ללמוד, לפי עול ולחיות באזור. הקמת "ספריית החיים" יכולה לספק מחקרים שיימשכו לאורך שנים רבות, מחקרים המקפלים בתוכם אפשרות לפיתוח כלכלי נרחב בתחומי התרופות והחקלאות. כאן גם נקודות ההשקה והאפשרות לשילוב המו"פ החקלאי והמו"פ האקולוגי. צריך גם לקחת בחשבון שיכולתנו להשפיע על מקבלי ההחלטות בממשלה מצר מצמת. על כן אנחנו מנסים למצוא פתרון הולם לפיתוח האזור שאינו קשור בממשלה. מכאן הדרך לשים את יהבנו על פרויקט ה-BTR קצרה ביותר".

מבחינת הערבה התיכונה מדובר ביריית פתיחה בלבד שאמורה להביא בעקבותיה מיזמים נוספים, ולהעלות את הערבה התיכונה על המפה הלאומית כשהיא מהווה גשר לשלום בין ישראל וירדן.

מערכת "ערבות"

שי בן אליהו

בעוד כמה ימים או אמורים לחגוג את טקס הנחת אבן הפינה למרכז המשותף לישראל וירדן באזורנו. אין זו אלא מדרגה נוספת במימוש הרעיון של המוסד למחקר ולימודים, אך זו הזדמנות נאותה לסיכום ולחשבון נפש. תוך כדי ניהול המשא ומתן לשלום, הסכים יצחק רבין שאהיה שותף שקט של הקבוצה הישראלית. בדרך זו עלה בידי להכיר ירדנים רבים, מפקדי צבא, אנשי ממשלה ואנשי עסקים פרטיים. רבים מהם ביקרו באזור והתרשמו מהנעשה. כבר באותם ימים הגעתי למסקנה שהדרך של שיתוף פעולה עם ירדן יכולה לקדם את פיתוח האזור ורווחתו. כשניסו לגבש לעצמנו קריטריונים לפרויקטים, הגענו למסקנה כי היינו רוצים במיזמים שיהיו בעלי תרומה משותפת לאוכלוסיות שמשני עברי הגבול, כאלו שייצרו שוויון הזדמנויות בין הצדדים, יהיו בעלי משמעות אסטרטגית, ויהוו תרומה לשלום בין הארצות.

במגעיו עם הירדנים העלנו שלושה פרויקטים

העומדים בקריטריונים אלה:

מותג משותף ושוקים חדשים. מעבר גבול על דרך הבשמים על מנת להפוך אותה לנתיב בין לאומי שיאפשר הגברת תיירות המדבר. מרכז מחקר ולימודים.

בשלב ראשון הגענו להסכמה כי מרכז המחקר יהווה את נקודת הפתיחה ליצירת פרויקטים משותפים. המצב המדיני הבלתי יציב לא אפשר דרך חלקה, על אף שנתקלנו ביחס אוהד מאוד לרעיון מצד המלך הירדני. קשיים אלה חייבו לנסות ולממש רעיונות שונים הקשורים לפרויקט האמור, וזאת על מנת שהתורמים יישארו אתנו. בזמן זה נתפסנו כקופצים מנושא לנושא ללא תכלית כולל תכנית הלימודים.

כיוון שראיתי במרכז המחקר פרויקט מרכזי היכול לשנות את פני האזור הקדשתי לו את מרבית זמני. הסיכון היה גבוה ביותר והיו תחומים בעבודת המועצה שאולי נפגעו, אך החלטתי שיש לקחתו. ככל שהתארך הזמן עד לביצוע נראה היה המרכז בעיני רבים כחסר תקווה, ודרושות היו נשימה ארוכה ואמונה רבה בכדי להמשיך. אולם כיום כאשר מגיעים לאבן הפינה אינני מצטער ולו לדקה אחת, ואני אסיר תודה לכל מי שנתן לכך את ידו.

המרכז הצפוי יכול להביא לפיתוח תחומי תעסוקה מתקדמים שאינני רואה דרך אחרת להגיע אליהם, להוסיף אוכלוסיה, למשוך לאזור כוח אדם מעולה ולשנות לחלוטין את רמת החינוך. זהו פרויקט שיגדל דורות של מדענים משתי הארצות ומהאזור כולו המסוגלים לשאת פעולה ביניהם ולהנחילו לאחרים. גם יחסן של ממשלות ישראל, זו הנוכחית והבאות אחריה, כלפי האזור ישתנה, ונזכה לתשומת לב רבה יותר.

חלפו למעלה מארבע שנים מאז הקמת הקרן. למרות כל הקשיים נשאר גרעין יציב של תורמים המלווה את הפרויקט לכל אורך הדרך מבלי להתייאש. והם ראויים להערכה מיוחדת.

אין ספק שחזון זה הפך למעשי כתוצאה מכישוריו ומעבודתו של מתי כוכבי.

איתור התורמים וקשירתם, הגדרת הפרויקט במתכונתו הנוכחית, הסכמת המלך לרעיון ולמיקום באזורנו, קבלת הסכמת האוניברסיטאות ותכנית המחקר המציבה את המרכז בקדמת המדע העולמי - כל אלה ועוד הם פרי פועלו. הוא זה שהצליח להפוך את חלומנו ואת חלומי מציאות, ועל כך תודה מקרב לב.

כשסיימתי את כהונתי בתפקיד ראש המועצה לא היה לי ביטחון שהפרויקט יימשך. לשמחתי החליטה לילך מורגן לאחר בדיקה להמשיכו. מליאת המועצה והנהלת החברה לפיתוח קיבלו החלטות בהתאם. הם שסייעו להגיע לרגע בו ניתן פרסום עולמי לפרויקט ייחודי הנבנה על הגבול חצי בישראל וחצי בירדן כיחידה אחת, ובהסכמת הממשלות. תבוא עליהם הברכה.

שי בן אליהו כיהן כראש המועצה.

שי בן אליהו עם המלכה רניה והילרי קלינטון

בדרך לפרויקט

תרגום מסמך הסכם שיתוף הפעולה על הקמת ה-BTR בין ישראל וירדן

הממלכה ההאשמית בירדן ומדינת ישראל מברכות על היזמה להקמת פרויקט ה-BTR (Bridging the Rift), יוזמה שמטרתה לכוון מרכז לשיתוף פעולה בין מדינות ישראל וירדן על פי הסכם השלום שנחתם ביניהן שימוקם באזור הערבה.

מטרות המרכז:

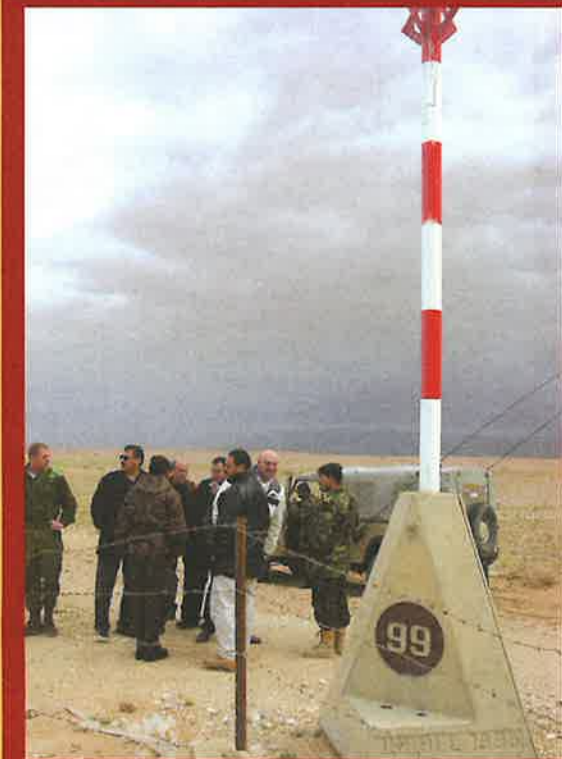
1. לקדם שיתוף פעולה כלכלי, תכניות מחקר והשכלה עשירה בשיתוף עם אוניברסיטאות, מוסדות וחברות כלכליות מהמתקדמות בעולם.
2. לשים דגש על נושאים הקשורים במזרח התיכון בתחומים כמו ביוטכנולוגיה, חקלאות מתקדמת, מידע טכנולוגי, ניהול מקורות מים, ולימוד המדבר והסביבה.
3. ליצור חממה לפרויקטים משותפים.
4. ליזום ולתאם תכניות בנושאים שונים הקשורים במזרח התיכון.
5. לפתוח דלתות לסטודנטים, חוקרים ויזמים מכל מדינות המזרח התיכון.
6. להפוך את מרכז המחקר המצוי בשטחן הטריטוריאלי של שתי המדינות למקום שיוגדר כ"אזור חינוך חופשי".
7. לפתח, לנהל ולכלכל מתוך מקורותיו הכספיים של המרכז בלא מעורבות ומחויבות של הממשלות הנוגעות בדבר.

ועדת היגוי משותפת לשני הצדדים תדון בהיבטים השונים הקשורים בהקמת המרכז. הוועדה תתחיל בדיוניה מהר ככל האפשר, ותדווח על דיוניה לממשלות הנוגעות בדבר. הוועדה תוך שיתוף פעולה עם הקרן תדון בנקודות הבאות:

1. לבחון סוגיות משפטיות כמו גם סוגיות נוספות הקשורות במרכז המחקר.
  2. להכין תכנית אזור משותף שתוצג בפני שתי הממשלות הנוגעות בדבר.
  3. לדון ולהמליץ על טיוטה להסכם ביליטיראלי הקשור בכינונו ובפעולתו של מרכז המחקר.
- הקרן מודעת לכך שמרכז המחקר כפוף לחוקים ולתקנות של שתי המדינות, וכי המזכיר איננו התחייבות להקמת המרכז.

נחתם בירושלים
ב'24 באוקטובר 2000
על ידי שלמה בן עמי
שר החוץ של ישראל

נחתם בעמאן
ב'11 באוקטובר 2000
על ידי חאלד טוקאן
שר החינוך של ירדן

רגעים בדרך הארוכה

ברכות

רוני מילוא

הכוכב האמיתי של פרויקט Bridging the Rift הוא מתי כוכבי, אשר ידע לחבר את המלך חוסיין ויורשו המלך עבדאללה, עם ראש ממשלת ישראל, אריאל שרון, את השרים הירדנים והישראלים, כולל אותי כשר לשיתוף פעולה אזורי, וכמובן את התומכים האמריקאים שתמיכתם הנלהבת בפרויקט הביאה אותנו לטקס הנחת אבן הפינה ב'9 במרץ השנה. זו ההזדמנות להודות ללילך מורגן ולשי בן אליהו, ראשי המועצה ערבה תיכונה, אשר נרתמו ודחפו את הפרויקט אשר יהפוך את הערבה התיכונה למרכז אקדמי בינלאומי ביחד עם אוניברסיטאות קורנל וסטנפורד - מהטובות בעולם, וכל זאת במאמץ לקדם את השלום במרכז ללימודים ולמחקר משותף לישראלים, ירדנים ונציגי עמים מהאזור ומחוצה לו.

הטקס שיתקיים בהשתתפות שר החוץ הירדני, מראן מועשר, ושר האוצר הישראלי, בנימין נתניהו, ובנוכחות השרים, חליד טוקאן ולימור לבנת, יהיה גולת הכותרת של שנות מאמץ רבות ארוכות להגשמת חלום שהופך למציאות.

אני מאחל לכל העוסקים במלאכה הצלחה רבה בפרויקט ייחודי זה.

רוני מילוא שימש כשר לפיתוח אזורי בממשלת שרון בין השנים 2002-2003.

שמואל דנקור מגדלור בערבה

לפרויקט BTR הרבה היבטים. הוא נועד לגשר על הבעיות המדיניות בין ישראל לירדן ולשכונתיה האחרות.

לא פחות חשוב: BTR מהווה גשר בין שגרה לחזון. זוהי המחשה איך חלום הופך לחזון והחזון למציאות. לפני זמן לא רב הערבה הייתה חלום. אנשי חזון הגשימו אותו והיום חלקים גדולים של הערבה הנם גן פורח ומניב. BTR והערבה הם שילוב מתבקש. מתי כוכבי, שי בן אליהו ולילך מורגן - חולמים, חוזים, מגשימים. הם מקימים בערבה מגדלור של קידמה ותקווה. בימים אלה של תהייה עד כדי דכדוך, המסר הוא חד משמעי: אם תרצו אין זו אגדה

שמואל דנקור, מבכירי המשק הישראלי, ליווה את פרויקט ה-BTR.

מיכאל שטראוס

בינואר 2000 קיימתי פגישה עם שי בן אליהו אשר עשה כמיטב יכולתו לשכנע אותי להצטרף לפרויקט BTR - ניסיתי להתחמק!

לא חסרות לי ועדות ולא חסר לי הכבוד. אוניברסיטה, מרכז אקדמי בערבה - חייב אני להודות שכל העניין נראה לי דמיוני למדי!!!

אינני זוכר מה הייתה נקודת השבירה שלי. נתתי את הסכמתי, ונראה שלעולם לא אסלח לעצמי על כך.

מכל מקום, כל אותה תקופה נפגשתי עם ידידי מהארץ ומהעולם להציג בפניהם ולרתום אותם לפרויקט ייחודי זה.

כנראה שדבקה בי ה"מחלה" של "החולים" שי בן אליהו, לילך מורגן ומתי כוכבי ועוד קומץ ידידים יקרים. אנשים בעלי דמיון וחזון, אשר מצליחים היום לממש חלום!

נדמה לי שכאשר מדברים על ציונות, חקלאות, תעשייה, ייצור, הגשמה ושלוש - שלום בינינו ושלוש בין שכנינו, חייבים אנו להיות חדורי אמונה, שכן אלה הם האתגרים הגדולים העומדים בפנינו בפתחה של מאה זו.

כדי שלא אסחף וארבה במילים, ברצוני לנצל מעמד זה של הנחת אבן הפינה למרכז BTR בערבה לברך אתכם אנשי הערבה, על היזמה הברוכה, להוקיר ולהעריך את האנשים היקרים אשר לקחו על עצמם אחריות כה גדולה והצליחו לסחוף עמם אנשים נוספים.

מאמין אני שכל אחד מעמנו נפעם ומלא התרגשות ברגע גדול זה.

אני גאה להיות חלק מקבוצת אנשים כה נמרצת ובעלת חזון.

מאחל לכולנו המשך פעילות פורה ומוצלחת.

ישר כח!
בברכה חמה,
מיכאל שטראוס

מיכאל שטראוס, מבכירי המשק הישראלי, ליווה את פרויקט ה-BTR.

מכתב ראש הממשלה, אריאל שרון, למתי כוכבי ב'30 במאי 2001

מר כוכבי היקר,

הייתי מאוד שמח שבע רצון מפגישתנו הפורה במשרדי בירושלים ב'16 באפריל 2001, כשדנו בהקמת המרכז לשיתוף פעולה אזורי בגבול ישראל-ירדן.

זהו פרויקט בר ביצוע בעל חשיבות אסטרטגית, ונתונה לו תמיכתי בכל לב. כבר פניתי לשרה לפיתוח אזורי בממשלתי, ציפי לבני, שתעבוד לצדך על מימוש המיזם.

הפרויקט מורכב, ומצריך תמיכה רבה. המעורבות של אוניברסיטאות כמו קורנל וסטנפורד ושל אנשי עסקים מובילים היא חיונית, ובאופן אישי אעזור עד כמה שניתן בכדי שהפרויקט יוגשם.

איחולים חמים
אריאל שרון

מכתב ראש הממשלה, אהוד ברק, לחברי קרן ה-BTR ב'13 בספטמבר 1999

חברים יקרים,

אני מנצל את ההזדמנות כדי לברך את קרן ה-BTR על מאמציהם לקידום הפיתוח הכלכלי בגבול הערבה שבין ישראל לירדן.

אני מודה לכם על החומר המרשים והמאלף ששלחתם לי. זוהי תכנית ברורה מימוש, ואני מאחל לכם הצלחה רבה במימושה.

אני מצדיע לכוח ההמצאה שלכם בהקמת המרכז המזרחי בתוכו עסקים, השכלה, מחקר ופיתוח באזור הערבה. אני מאמין שהפרויקטים המשותפים מבוססים על אינטרסים בסיסיים וקשרים אישיים, והם הדרך הנכונה להביא לפיתוח המדבר ולקידום השלום.

בימים היסטוריים אלה הפרויקט המשותף יכול להיות הזדמנות רבת ערך לקדם רצון טוב וחברות בין ישראל לירדן.

באמצעות שיתוף הפעולה, הפרויקט עשוי לשחק תפקיד ביצירת חיים טובים יותר וליצור הזדמנות לכך שיותר אנשים ירצו לחיות באזור.

היו בטוחים שאתן את סיועי האישי, ואשמח לשמוע על כל התקדמות בפרויקט.

שלכם,
אהוד ברק

עריכה גולדפינגר תקשורת מ"ל מועצה אזורית ערבה תיכונה, מרכז ספיר ד.ג. ערבה 86825
שעות פעילות ימים א'ה משעה 15:00 עיצוב גרפי חגית מימון צילומים דני הדס, יהודית ברין
הפקה Goldfinger טלפון 03*5620024 נייד 056*970831

